

P R O G R A M

**ZA KONTROLU POPULACIJE PASA NA TERITORIJI OPŠTINE ROŽAJE
ZA PERIOD OD 2024.-2029. GODINE**

Rožaje, maj 2024. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	2
I OSNOV ZA DONOŠENJE LOKALNOG PLANA	3
II OSNOVNI PRINCIPI.....	4
III POJMOVI.....	6
IV ZAKONODAVNI OKVIR.....	7
V ODGOVORNOSTI I OVLAŠĆENJA.....	9
VI ANALIZA STANJA NA TERITORIJI OPŠTINE ROŽAJE.....	10
VII CILJEVI PLANA.....	11
VIII MJERE ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA.....	11
8.1. Usvajanje Lokalnog plana za kontrolu populacije pasa.....	12
8.2. Identifikacija i registracija pasa.....	13
8.3. Kontrola razmnožavanja pasa.....	13
8.4. Unaprjeđenje uslova u skloništu za napuštene pse.....	15
8.5. Obuka.....	16
8.6. Edukacija i podizanje svijesti o odgovornom vlasništvu.....	17
8.7. Saradnja sa lovačkim udruženjima.....	18
8.8. Smanjenje učestalosti ugriza pasa.....	19
8.9. Kontrola životne sredine.....	19
IX MONITORING I EVALUACIJA PLANA.....	20
X LITERATURA.....	22
XI AKCIONI PLAN.....	23

UVOD

Programom za kontrolu populacije pasa na teritoriji opštine Rožaje za period od 2024-2029. godine (u daljem tekstu: Program) definišu se načela, ciljevi i mjere za kontrolu populacije napuštenih i vlasničkih pasa koji nisu pod nadzorom ljudi i njihovo praćenje. Cilj programa je uspostavljanje održivog sistema za kontrolu populacije pasa u zajednici, kao i poboljšanje zdravlja i dobrobiti vlasničkih pasa i pasa lualica.

Zakon o zaštiti dobrobiti životinja ("Sl. list Crne Gore", br. 14/08 i 47/15) je krovni propis kojim se uređuje oblast zaštite dobrobiti životinja. Ovim zakonom definisane su obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica u cilju zaštite zdravlja i dobrobiti životinja.

Napušteni psi i psi koji nisu pod nadzorom predstavljaju zdravstveni, bezbjedonosni, socijalni i ekološki problem, a istovremeno, dobrobit ovih životinja je drastično narušena. Aktivnostima i radom na kontroli zdravlja i dobrobiti životinja utiče se i na kontrolu zdravlja ljudi. Populacija pasa može direktno da utiče na pojavu zoonoza, zato je izuzetno važno kontrolisati pse bez nadzora, naročito sprovođenjem mjera kontrola koje utiču na uzrok nekontrolisanog razmnožavanja pasa i mjera za kontrolu populacije koje treba da se sprovode na human i održiv način.

Skupština opštine Rožaje je usvojila **Odluku o uslovima i načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu postupanja sa napuštenim i izgubljenim kućnim ljubimcima i načinu zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja** („Sl list CG” br. 19/19) kojom se propisuju uslovi i način držanja kućnih ljubimaca, način postupanja sa napuštenim kućnim ljubimcima, način zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja i sakupljanja na teritoriji opštine Rožaje.

Odluka o osnivanju skloništa za smještaj i zaštitu napuštenih i izgubljenih pasa i ostalih životinja („Sl list CG” 14/15) kojom se propisuju uslovi osnivanja skloništa za smještaj i zaštitu napuštenih pasa i izgubljenih životinja sa teritorije opštine Rožaje.

Da bi se razumjela dinamika populacije pasa koriste se metode za dobijanje ukupnog broja populacije i metode za kontinuirano praćenje gustine i broja pasa na ulicama. Ove procjene populacije pasa takođe mogu da otkriju probleme koji se odnose na pse na određenoj lokaciji, što može pomoći prilikom određivanja prioriteta ključnih aktivnosti u sistemu kontrole. Važno je sprovesti demografsko ispitivanje kako bi se utvrdio izvor pasa lualica (psi koji imaju vlasnika i slobodno lutaju; psi/štenad koja su rezultat nekontrolisanog razmnožavanja, a koje je vlasnik napustio; psi bez vlasnika koji se razmnožavaju), ponašanje vlasnika pasa i stav stanovništva prema psima na ulicama.

Humani i efikasni programi kontrole treba da se oslanjaju na koncept odgovornog vlasništva koji značajno može redukovati broj napuštenih životinja i probleme koji se za njih vezuju. S obzirom da je ekologija napuštenih životinja u velikoj mjeri vezana za ljudske aktivnosti, kontrolu populacije ovih životinja moraju da prate promjene u ponašanju čitave zajednice. Cilj programa je uspostavljanje održivog sistema za kontrolu populacije pasa u zajednici, kao i poboljšanje zdravlja i dobrobiti vlasničkih pasa i pasa lotalica.

Problem napuštenih životinja može se riješiti samo planski organizovanom, kontinuiranom akcijom svih zainteresovanih strana u društvu kroz jasno osmišljen program humanog rješavanja ovog problema napuštenih životinja. Da bi Program bio efikasan, potrebna je saradnja svih relevantnih institucija: lokalne samouprave, nadležnog Ministarstva - Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, komunalnog preduzeća, veterinara, udruženja za zaštitu životinja i građana.

Program je izradila Radna grupa formirana od predstavnika nadležnih Sekretarijata Opštine Rožaje, DOO "Komunalno Rožaje", Komunalne policije, veterinarske službe i predstavnika NVO.

I OSNOV ZA DONOŠENJE LOKALNOG PROGRAMA

Osnov za donošenje Programa za kontrolu populacije pasa na teritoriji opštine Rožaje sadržan je u obavezama iz akcionog plana koji je sastavni dio Nacionalnog Programa za kontrolu populacije pasa.

Konvencija savjeta Evrope za zaštitu kućnih ljubimaca usvojena je 1987.godine. Ovaj međunarodni pravni izvor proklamuje osnovne standarde zaštite dobrobiti kućnih ljubimaca i postavlja temelje za korjenitu promjenu njihovog položaja u društvenim ali i pravnim sistemima evropskih država.

Kodeks o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, 2009.godine je usaglasio smjernice za kontrolu populacije pasa lotalica – Poglavlje 7.7. Mnoge države u Evropi su uspješno riješile ovaj problem tako što su uspostavile sveobuhvatni okvir za kontrolu populacije pasa koji uključuje: identifikaciju i registraciju, kontrolu uzgoja i prodaje pasa, kontrolu razmnožavanja, promociju odgovornog vlasništva i efikasnu kaznenu politiku. U Poglavlju 7.7 navedeni su sljedeći ciljeve za kontrolu populacije pasa:

1. podizanje nivoa zdravlja i dobrobiti populacije vlasničkih i pasa lotalica;
2. smanjenje broja pasa lotalica na prihvatljiv nivo;
3. promocija odgovornog vlasništva (edukacija i zakonski okvir koji podstiče

odgovorno vlasništvo);

4. učestvovanje u stvaranju i održavanju populacije pasa imune na bjesnilo;
5. smanjenje rizika od drugih zoonotskih bolesti osim bjesnila;
6. upravljanje drugim rizicima po zdravlju ljudi (npr. parazitoze);
7. prevencija mogućih šteta po životnu sredinu i druge životinje;
8. prevencija ilegalne trgovine i prodaje.

U okviru Svjetske organizacije za zdravlje životinja WOAAH, balkanske zemlje uključujući i Crnu Goru su se složile da do 2025. godine postignu potpunu usklađenost sa poglavljem 7.7.

Procjena WOAAH je istakla niz nedostataka kao što su:

- nedostatak sistematskog praćenja broja i rasprostranjenosti pasa i trendova vlasništva;
- nedostatak obrazovanja i informisanosti vlasnika pasa koji može uticati na kontrolu populacije pasa i odgovorno ponašanje vlasnika;
- nedostatak stručne obuke za veterinarske inspektore, zaposlena lica u skloništim, komunalnim preduzećima i nevladinim organizacijama;
- loši uslovi smještaja životinja u skloništim za napuštene životinje (kućne ljubimce) u registrovanim i neregistrovanim skloništim;
- neophodnost uspostavljanja sistema identifikacije i registracije kućnih ljubimaca odnosno uspostavljanja centralne baze;
- nedostatak resursa i tehničkih kapaciteta za razvoj i implementaciju odredbi o kontroli napuštenih pasa;
- slaba percepcija javnosti o napuštenim psima i nedostatak efikasnog učešća zainteresovanih strana;
- veliki broj ugriza pasa i naknada isplaćenih građanima, kao i visoki troškovi tretmana postekspozicijske profilakse (PEP);
- potreba za većom koordinacijom i komunikacijom zainteresovanih strana (stručna lica iz oblasti veterinarske struke, privatni i javni sektor, nacionalne i lokalne vlasti, NVO, stanovništvo, akademska zajednica, obrazovne institucije, međunarodne organizacije, istaknuti pojedinci, stručna lica iz kinološke struke).

II OSNOVNI PRINCIPI

Ovaj program se zasniva na postojećem zakonskom okviru i WOAAH standardima definisanim u 7.7 poglavlju za kontrolu populacije napuštenih pasa.

Načela programa su sljedeća:

- **Opšta načela** zaštite dobrobiti životinja koja obuhataju zdravlje i dobrobit životinja i koja se razvijaju na naučnim istraživanjima, uključujući prevenciju bolesti i veterinarsko-zdravstvenu zaštitu;
- **Promocija odgovornog vlasništva** je jedan od najznačajnijih doprinosa u smanjenju broja napuštenih pasa i smanjenju učestalosti ugriza i zoonoza. Ponašanje i odgovorno držanje pasa od strane vlasnika je fundamentalna komponenta programa kontrole koja treba da doprinese dugotrajnim i održivim rezultatima.
- **načelo održivosti** - Plan uspostavlja sistem kontrole i smanjenja populacije pasa lualica, koji će trajno riješiti ovaj problem, odnosno kontinuirano ga kontrolisati;
- **načelo saradnje** - Plan se sprovodi uz zajedničke napore i saradnju nadležnih državnih i lokalnih organa, veterinarskih organizacija, komunalnih preduzeća i udruženja za zaštitu životinja;
- **načelo sveobuhvatnosti** -Plan se odnosi na cjelokupno rješavanje problema u vezi sa držanjem životinja, budući da je neodgovoran odnos prema životinjama, njihovo neadekvatno držanje i gajenje, kao i napuštanje i zanemarivanje životinja, problem koji u velikoj mjeri utiče na povećanje broja napuštenih životinja i zbog čega je potrebno preduzeti mjere koje bi rezultirale povećanjem odgovornosti vlasnika ovih životinja;
- **načelo integralnosti** - Podrazumijeva da državni i opštinski organi, u okviru svog djelokruga, obezbjeđuju integralnu zaštitu dobrobiti životinja sprovođenjem međusobno usaglašenih planova i programa;
- **načelo posvećivanja pažnje dobrobiti životinja** - Podrazumijeva da se u svim aktivnostima koje se preduzimaju u različitim oblastima koje se na direktan ili indirektan način odnose na životinje mora posvetiti puna pažnja zaštiti dobrobiti životinja;
- **načelo prevencije i predostrožnosti** - Podrazumijeva da svaka aktivnost koja je u direktnoj ili indirektnoj vezi sa životinjama mora biti planirana i sprovedena tako da predstavlja najmanji rizik po život i dobrobit životinja, ljudi i životne sredine i zasniva se na procjeni uticaja različitih načina korišćenja životinja na njihov život i dobrobit, kao i na korišćenju najboljih raspoloživih tehnologija, sredstava i opreme;
- **načelo odgovornosti** - Podrazumijeva da je vlasnik, odnosno držalac životinja odgovoran za njihov život i dobrobit i da je dužan da snosi troškove

zbrinjavanja životinja čiji je vlasnik, odnosno držalac, ako više ne želi ili nije u mogućnosti da se stara o njima;

- **načelo kontinuiteta** - Program se naslanja na planove, strategije i projekte koji su izrađeni, usvojeni i primenjivani u ovoj oblasti.

III POJMOVI

Pojedini pojmovi imaju sljedeće značenje:

Program kontrole populacije pasa je program čiji je cilj kontrola i smanjivanje populacije pasa lotalica na određeni nivo i/ili upravljanje populacijom na tom određenom nivou i/ili upravljanje radi postizanja definisanih ciljeva, uključujući i vlasničke pse bez nadzora;

Sklonište za napuštene životinje (kućne ljubimce) je prostor sa objektima u kojem se privremeno ili trajno smještaju pronađene (napuštene i izgubljene) životinje na dalju brigu i moguće udomljavanje;

Vlasnik/držalac životinja je pravno ili fizičko lice koje je odgovorno ili zaduženo za životinje, stalno ili privremeno;

Vlasnički pas je pas u vlasništvu i pod nadzorom lica koje je za njega odgovorno;

Izgubljeni pas je pas kojeg je držalac izgubio mimo svoje volje;

Napušteni pas je pas koji nema dom ili se nalazi izvan njega, lišen brige i njege vlasnika/držaoca koji ga je svjesno napustio;

Pas lotalica je svaki pas koji nije pod direktnom kontrolom lica ili pas kojeg vlasnik ne sprječava u lutanju, i to:

- pas koji ima vlasnika, ali ipak slobodno luta i nije pod stalnom kontrolom ili ograničenjem;
- pas koji slobodno luta i nema vlasnika;
- pas koji slobodno luta o kome vode računa pojedinci ili grupa građana
- pas koji je prošao CNVR program i vidno je obilježen ušnom markicom

Eutanazija je postupak usmrćivanja koji se obavlja sredstvima i metodama određenim za tu svrhu i na propisan način tako da se životinjama prouzrokuje najmanja moguća bol, patnja i strah;

Uhvati-steriliši-vakciniši protiv bjesnila-pusti (CNVR) je jedna od mogućih mjera kontrole populacije pasa kojom se psi lualice nakon sterilizacije i veterinarske obrade vraćaju u sredinu iz koje su uzeti;

Karantinski prostor je ograđeni prostor namijenjen za slobodno kretanje pasa lualica, koji imitira prirodno stanište psa i osigurava osnovnu dobrobit životinja sa ciljem kontrole populacije bezdomnih pasa.

IV ZAKONODAVNI OKVIR

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove imaju glavnu ulogu u donošenju relevantnih propisa u Poglavlju 12 - Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika. U oblasti veterinarske politike fokus djelovanja je stavljen na preventivne mjere i program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja sa posebnim aspektom na naročito opasne zarazne bolesti i zoonoze (naročito bjesnilo) te koordinacije i kontrola njihovog sprovođenja u što su uključeni i ostali nadležni organi i to: Specijalistička Veterinarska laboratorija, Veterinarska komora Crne Gore i registrovane veterinarske ambulante koje obavljaju poslove iz oblasti veterinarske djelatnosti propisane zakonskim i podzakonskim aktima koji uređuju ovu oblast, kao i lokalne uprave u skladu sa svojim nadležnostima.

Spisak relevantne zakonske regulative:

1. **Zakon o veterinarstvu** („Sl. list CG“, br. 30/12, 48/15 i 52/16) kojim se uređuju uslovi i način obavljanja veterinarske djelatnosti, zdravstvena zaštita životinja, mjere veterinarskog javnog zdravlja, veterinarska zaštita životne sredine, kao i druga pitanja od značaja za obavljanje veterinarske djelatnosti čija je organizacija i sprovođenje zaštite zdravlja životinja i sprovođenje mjera veterinarskog javnog zdravlja od interesa za Crnu Goru;
2. **Zakon o zaštiti dobrobiti životinja** („Sl. list CG“, br. 14/08 i 47/15) kojim se uređuju prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica za zaštitu dobrobiti životinja koje se uzgajaju ili drže za proizvodnju od nepotrebnog bola, patnje ili povreda, zaštite pri usmrćivanju, klanju i prevozu, pri obavljanju zahvata na životinjama i vršenju eksperimenata, kao i druga pitanja od značaja za dobrobit životinja;

3. **Zakon o identifikaciji i registraciji životinja** („Sl list CG” br. 48/07, 73/10 i 48/15) kojim se uređuje način identifikacije i registracije životinja i gazdinstava;
4. **Pravilnik o načinu identifikacije pasa i mačaka** („Sl list CG” br. 62/18) kojim se propisuje način identifikacije pasa i mačaka;
5. **Pravilnik o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce** („Sl list CG” br. 53/15 i 28/17) kojim se propisuje način vođenja registra kućnih ljubimaca i način izdavanja pasoša za kućne ljubimce;
6. **Pravilnik o uslovima za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca** („Sl list CG” br. 42/16) kojim se propisuju bliži uslovi za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca;
7. **Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, utvrđivanje, suzbijanje i iskorenjivanje bjesnila kod životinja** („Sl. list CG”, br. 53/11) kojim je propisan program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja koji se donosi na osnovu člana 47 stav 3 Zakona o veterinarstvu i predviđa mjere kontrole bjesnila vakcinacijom pasa i mačaka protiv bjesnila koji se vrši u skladu sa i uputstvom proizvođača vakcine. Psi i mačke stariji od tri mjeseca vakcinišu se jedanput godišnje, inaktivisanom vakcinom protiv bjesnila, uz revakcinaciju, prema uputstvu proizvođača vakcine. Uprava obezbjeđuje vakcinu za potrebe sprovođenja vakcinacije za pse i mačke u registrovanim skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce);
8. **Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave *Echinococcus multilocularis*** („Sl list CG” br. 76/19) kojim se propisuju mjere za sprječavanje pojave *Echinococcus multilocularis* kod pasa;
9. **Pravilnik o načinu držanja opasnih pasa** („Sl. list CG” br. 31/17) kojim su propisani uslovi i način držanja opasnih pasa;
10. **Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti namijenjeni obuci pasa** („Sl. list CG” br. 30/16) kojim se propisuju uslovi koje treba da ispunjavaju objekti za obuku pasa u pogledu opreme i zaštite dobrobiti životinja i način vođenja registra objekata za obuku pasa;
11. **Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju odgajivačnice** („Sl. list CG” br. 21/15) kojim se propisuju uslovi koje treba da ispunjavaju odgajivačnice u pogledu objekta, opreme i uslova neophodnih za zaštitu dobrobiti životinja i

način vođenja registra odgajivačnica;

12. **Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje** („Sl. list CG” br. 28/15) kojim se propisuju se veterinarsko-sanitarni uslovi koje treba da ispunjavaju objekti za privremeni smještaj napuštenih kućnih ljubimaca pansioni i skloništa, način osposobljavanja lica za brigu o životinjama, način vođenja registra pansiona i skloništa i način vođenja evidencije o pronađenim životinjama i njihovom zbrinjavanju ili usmrćivanju;
13. **Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju prevoznik i prevozno sredstvo za prevoz životinja** („Sl. list CG” br. 49/18) kojim se propisuju uslovi koje treba da ispunjavaju prevoznik i prevozna sredstva za obavljanje prevoza životinja, sadržaj plana puta i način osposobljavanja pratioca životinja;
14. **Odluka o osnivanju Savjeta za zaštitu životinja** („Sl. list CG” br. 40/18) kojom se radi praćenja razvoja naučnih i stručnih saznanja na području zaštite životinja i predlaganja načina poboljšanja zaštite životinja u Crnoj Gori, davanja stručnih mišljenja po pitanjima etike i zaštite životinja u postupcima upotrebe životinja za eksperimente, osniva se Savjet za zaštitu životinja.
15. **Odluka o uslovima i načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu postupanja sa napuštenim i izgubljenim kućnim ljubimcima i načinu zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja** („Sl. list CG” br. 19/19) kojom se propisuju uslovi i način držanja kućnih ljubimaca, način postupanja sa napuštenim kućnim ljubimcima, način zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja i sakupljanja na teritoriji opštine Rožaje.

V ODGOVORNOSTI I OVLAŠĆENJA

Zakonom o veterinarstvu, Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja i Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja definisane su nadležnosti Uprave i ostalih državnih i lokalnih institucija koje se bave ovom problematikom, kao i obaveze pojedinaca – držaoca odnosno vlasnika pasa.

U sprovođenju nacionalnog Programa odgovornost i nadležnosti imaju sljedeće institucije: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo pravde - Krivični zakonik Crne Gore, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Savjet za zaštitu životinja, kao i ostale institucije i organizacije: Veterinarske ambulante

i specijalističke veterinarske ambulante, Veterinarska komora, Udruženje veterinara male prakse Crne Gore, Udruženje veterinara Crne Gore, nevladine organizacije i udruženja građana, državni i lokalni mediji i vlasnici pasa i lokalne uprave.

Za sprovođenje Programa za kontrolu populacije pasa na teritoriji opštine Rožaje odgovornost i nadležnost imaju: Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine, DOO "Komunalno" Rožaje, veterinarske ambulante, lokalni mediji, NVO i udruženja građana i vlasnici pasa.

VI TRENUTNO STANJE NA TERITORIJI OPŠTINE ROŽAJE

Sistem identifikacije i registracije pasa u Crnoj Gori uspostavljen je 28.09.2019. godine. Uspostavljeni sistem je donio ključne promjene, posebno one koje se odnose na odgovorno ponašanje vlasnika, a očekuje se da će uticati na smanjenje broja napuštenih pasa.

U opštini Rožaje ne postoji sistematski nadzor nad brojem i zdravstvenim stanjem vlasničkih životinja i načinom njihovog držanja. Implementacija Zakona o zaštiti dobrobiti životinja podrazumijeva provjeru načina postupanja sa životinjama u domaćinstvima i skloništima, kao i provjeru uslova držanja i uzgoja životinja i ispunjenosti uslova u pogledu njihove dobrobiti. Međutim, praksa držanja i uslova držanja životinja često pokazuje nizak nivo brige o dobrobiti životinja. Životinje se često drže u lošim uslovima koji ne mogu zadovoljiti ni njihove najosnovnije potrebe (psi na lancu ili psi držani u malim kavezima...).

Sve češća je pojava da vlasnici svoje pse napuštaju iz različitih razloga, čime se broj pasa lotalica, naročito broj napuštenih štenadi na javnim površinama povećava. Tokom višegodišnje prakse, primijećeno je da se psi koji se nađu na ulicama mogu podijeliti u nekoliko kategorija:

- 1) Izgubljeni pas – pas koga vlasnik traži i prijavio je njegov nestanak;
- 2) Pas bez nadzora – pas neodgovornog vlasnika koji veliki deo vremena provodi na ulici;
- 3) Napušteni pas – pas kojeg je vlasnik napustio, tj. izbacio na ulicu;
- 4) Pas koji nikada nije imao vlasnika – pas koji se okotio na ulici i tu se i zadržao.

Na teritoriji Opštine Rožaje 2022. godine je izvršeno čipovanje i vakcinisanje oko 300 pasa -kućnih ljubimaca (uglavnom lovačkih pasa) od strane veterinarske ambulante "Rožaje" i veterinarske ambulante "Vetprom Den".

Psi bez nadzora koji se nalaze na ulicama predstavljaju veliki problem tako što izazivaju materijalnu i nematerijalnu štetu građanima koji traže nadoknadu od Opštine Rožaje koja je u obavezi da isplati određene novčane iznose za istu.

Opština Rožaje je sa DOO "Komunalno" Rožaje zaključila Ugovor o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti i korišćenju komunalne infrastrukture. Ugovor zaključen dana 28.12.2023.godine.

DOO "Komunalno" Rožaje je sa DOO "Fatma" zaključilo Ugovor o uklanjanju i smještaju pasa lualica. Ugovor zaključen dana 29.02.2024. godine kojim se DOO "Fatma" obavezuje da ugovoreni posao izvrši u periodu od 01.03.2024. godine do 30.09.2024. godine.

VII CILJEVI PROGRAMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA NA TERITORIJI OPŠTINE ROŽAJE

Okvirni ciljevi programa za kontrolu populacije pasa u opštini Rožaje obuhvataju:

- smanjenje i kontrola populacije napuštenih pasa i pasa bez nadzora;
- poboljšanje zdravlja i dobrobiti populacije vlasničkih pasa i pasa bez nadzora;
- izgradnja sistema za kontrolu populacije pasa;
- jačanje tehničkih kapaciteta za smještaj pasa lualica (slobodna zona) i poboljšanje uslova u skloništu;
- jačanje instituta "odgovornog vlasništva", kao i edukacija i podizanje svijesti stanovništva;
- smanjenje broja ujeda i drugih negativnih pojava izazvanih od strane uličnih pasa (saobraćajne nesreće, izazivanje šteta domaćinstvima i dr.).

VIII MJERE ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA

Za uspostavljanje sistema za kontrolu populacije pasa, na teritoriji opštine Rožaje primjenjivaće se sljedeće mjere:

1. Usvajanje Lokalnog programa za kontrolu populacije pasa;
2. Identifikacija i registracija pasa;
3. Kontrola razmnožavanja pasa;

4. Unaprjeđenje uslova u skloništu za napuštene životinje;
5. Obuka;
6. Edukacija i podizanje svijesti o odgovornom vlasništvu;
7. Saradnja sa lovačkim udruženjima u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa;
8. Smanjenje učestalosti ugriza pasa;
9. Kontrola životne sredine

Ni jedna mjera primijenjena samostalno, bez drugih mjera i aktivnosti ne može dati dugoročne i održive rezultate. Efektivni rezultati mogu se postići samo kombinovanjem različitih mjera, koje su sastavne komponente sveobuhvatnog programa za kontrolu populacije pasa.

8.1. Usvajanje Lokalnog programa za kontrolu populacije pasa

Program je usklađen sa zakonskim okvirom i Nacionalnim programom za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori. Za implementaciju Programa lokalna samouprava treba da obezbijedi odgovarajuće ljudske, infrastrukturne i finansijske resurse.

Napušteni psi i psi koji nisu pod nadzorom predstavljaju zdravstveni, bezbjednosni, socijalni i ekološki problem, pa je stoga neophodno uključiti i dobiti podršku od šire zajednice, kako bi se stvorili pozitivni preduslovi za implementaciju Plana, čiji je sastavni dio kampanja za promociju odgovornog držanja pasa. Potrebno je organizovati javne tribine i radionice i uključiti lokalne medije i sve relevantne predstavnike. Komunikacija bi se trebala razvijati tako da objedini sve službe na lokalnom nivou iz oblasti za dobrobit životinja: nadležne Sekretarijate, sklonište za napuštene pse, veterinare, škole, javna preduzeća, kinološka društva, inspeksijske službe, policiju, Nvo za zaštitu životinja, medije.

Nosioci aktivnosti: Opština Rožaje u saradnji sa nadležnima institucijama i drugim zainteresovanim stranama (Uprava, DOO "Komunalno Rožaje" - Sklonište za napuštene pse, lokalni veterinari, NVO, lokalni mediji).

Period realizacije: Usvajanje Plana - II kvartal 2024.godine. Implementacija 2024-2029 godine.

8.2. Identifikacija i registracija pasa

Registracija i identifikacija pasa je ključna mjera, naročito kao dio odgovornog vlasništva pasa jer omogućava praćenje pasa i pronalaženje vlasnika ako se pas izgubi i povezana je sa obaveznom vakcinacijom protiv bjesnila i sprovođenjem kaznene politike.

Vakcinacija protiv bjesnila i identifikacija pasa zakonska su obaveza vlasnika. Čipovanje je obavezno za sve odrasle i novorođene pse, najkasnije 90 dana od rođenja. Identifikacija pasa (čipovanje) vrši se jedinstvenom identifikacijskom oznakom (mikročipom) koju veterinar aplikuje ispod kože, koja je trajna i ostaje do kraja života psa. Za svakog psa, vlasnik mora da posjeduje pasoš za kućne ljubimce koji sadrži podatke o psu i vlasniku, kao i podatke o zdravstvenoj zaštiti psa. Čipovanje, vakcinaciju psa protiv bjesnila i izdavanje pasoša vrše veterinarske ambulante, nakon čega se vrši upis pasa u Registar kućnih ljubimaca u skladu sa Zakonom o veterinarstvu („Sl. list CG“, br. 30/12, 48/15, 57/15, 52/16 i 43/18) i Pravilnikom o načinu identifikacije pasa i mačaka („Sl. list CG“ br. 60/18). Sprovođenje popisa za identifikaciju i registraciju pasa, te ažuriranje uspostavljene baze podataka na nacionalnom nivou u nadležnosti je Uprave.

U okviru ovog Plana sprovodiće se brojanje uličnih (bezdomnih) pasa, čime će se dobiti podaci za procjenu broja napuštenih pasa, njihovih izvora i rasprostranjenosti. Važno je obezbjediti da svi psi na teritoriji opštine Rožaje budu identifikovani mikročipom i registrovani u bazi podataka radi utvrđivanja stvarnog broja vlasničkih pasa i veličine populacije pasa.

Nosioci aktivnosti: Opština Rožaje, Uprava, Vlasnici pasa, DOO "Komunalno Rožaje" - Sklonište za napuštene pse, Veterinarske ambulante, Služba za inspekcijske poslove, Komunalna policija, Veterinarska inspekcija, NVO

Period realizacije: Kontinuirano

8.3. Kontrola razmnožavanja pasa

Kontrola razmnožavanja uz odgovorno vlasništvo je značajna mjera u kontroli i upravljanju populacijom pasa. Ukoliko su identifikovane grupe pasa koje imaju visok reproduktivni kapacitet i koje su najvjerovatnije izvor neželjenih i pasa lualica, lokalne uprave u okviru plana definišu i aktivnosti vezane za sterilizaciju. Na osnovu člana 22 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja i prema standardima Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE), kontrola razmnožavanja je obaveza vlasnika i predstavlja

odgovornost vlasnika psa koji je dužan obezbijediti kontrolu razmnožavanja životinja pod njegovim nadzorom. Subvencioniranje programa sterilizacije od strane državnih, lokalnih ili drugih organa i organizacija u kombinaciji sa drugim mjerama kontrole populacije pasa može znatno pomoći u smanjenju broja pasa lualica, ali je vrlo bitno planirati održivost takvog sistema nakon što se subvencioniranje završi.

Kontrola razmnožavanja je sastavni dio odgovornog vlasništva, a njene metode uključuju:

Hiruršku sterilizaciju - Uklanjanje reproduktivnih organa pod opštom anestezijom osigurava trajnu sterilizaciju i može značajno smanjiti seksualne nagone, naročito ako se uradi tokom faze ranog razvoja životinje. Hiruršku sterilizaciju može obavljati samo veterinar zaposlen u veterinarskoj organizaciji. Operacija može biti skupa ali je to cijeloživotno rješenje i može biti bolja investicija na duži period.

Hemijsku kontracepciju - Ove metode su još uvijek poprilično ograničene cijenom i činjenicom da se moraju ponavljati kao i problemom dobrobiti koje uzrokuju neke hemikalije. Trenutno, ni jedna metoda hemijske sterilizacije ili kontracepcije ne garantuje efikasnost bez rizika kada se koristi na lutajućim psima koji se ne prate.

Odvajanje ženki za vrijeme estrusa od nekastriranih mužjaka – Vlasnici se mogu edukovati tako da prepoznaju znakove dolaska perioda tjeranja i mogu izolovati ženku od svih mužjaka tokom ovog perioda. Izolacija zahtjeva minimalna ulaganja i nema potrebe za veterinarom da bi se izvršila.

Uhvati-sterliši-pusti (CNR) je jedna od mjera kojom se kontroliše populacija na određenom lokalitetu gdje je stanovništvo informisano o ciljevima i očekivanim rezultatima CNR interevencije. Potrebno je uspostaviti sistem nadzora nad psima koji su obuhvaćeni CNR programom, koji će biti identifikovani i vidno obilježeni. Ti psi se vakcinišu protiv bjesnila, pa se često koristi i termin CNVR. Vraćeni psi moraju biti pod nadzorom lica koje će prihvatiti odgovornost da vodi brigu o njima. CNR se može koristiti kao prelazna mjera dok se ne izgradi sveobuhvatni sistem i stabilizuje populacija pasa. CNR je pogrešno shvaćen kao jedinstvena metoda za kontrolu populacije pasa. Međutim, on jeste jedan od načina za kontrolu reprodukcije i kao i svaka druga mjera za kontrolu populacije, mora se koristiti u kombinaciji sa ostalim mjerama. CNR nije sprovodiv na svim lokacijama i zahtjeva tolerantnu zajednicu koja prihvata pse lualice i koja je spremna da brine o njima. CNR nije odgovarajuća metoda za sve pse, ona bi se trebala primjenjivati na individualnoj osnovi i obuhvatiti pse za koje je ta metoda najadekvatnija. Na primer, udomljavanje može biti prikladnije za neke pse, kao što su socijalizovani štenci, dok psi koji izazivaju sukob kroz agresivno

ponašanje ne mogu biti pogodni za povratak na teritoriju na kojoj su uhvaćeni. CNR metodom se može doprinijeti smanjenju broja rođenih štenaca, ali tamo gdje je smrtnost štenaca velika populacija pasa se ne održava reprodukcijom, već napuštanjem i kretanjem pasa, pa je važno da se CNR kombinuje sa ostalim mjerama radi uticaja na veličinu odrasle populacije pasa. Procenat ženki koje treba sterilisati godišnje zavisi od potencijalne stope rasta populacije (broj pasa koji će se reprodukovati nakon jedne godine, u poređenju sa prvobitnim brojem pasa). Psi trebaju biti vraćeni tamo gdje su uhvaćeni nakon postoperativnog perioda u što kraćem mogućem roku, koji nije duži od 14 dana, pod uslovom da je životinja zdrava i oporavljena. Na taj način se održava populacija pasa na njihovim izvornim teritorijama pristupom istim resursima kao i prije hvatanja i izbjegava se rizik od agresije između pasa koji proizlazi iz puštanja na druge teritorije.

Potrebno je kontinuirano sprovoditi kampanju koja promoviše sterilizaciju vlasničkih pasa jer su vlasnički psi prepoznati kao jedan od glavnih izvora pasa na ulicama.

Nosioci aktivnosti: Opština Rožaje, Vlasnici pasa, DOO "Komunalno Rožaje" - Sklonište za napuštene pse, Veterinarske ambulante, NVO, iz donacija.

Period realizacije: Kontinuirano

8.4. Unaprjeđenje uslova u skloništu za napuštene pse

Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja definisano je da poslove sakupljanja napuštenih životinja (kućnih ljubimaca) vrše lokalne samouprave odnosno službe koje za to treba da budu opremljene vozilima za prevoz sa opremom i osobljem osposobljenim za navedene poslove. Hvatanje, prevoz i držanje napuštenih životinja (kućnih ljubimaca) u skloništima treba da se obavlja na način kojim se kod životinje ne izaziva patnja, bol i strah. Bliže veterinarsko-sanitarne uslove koje treba da ispunjavaju objekti za privremeni smještaj napuštenih kućnih ljubimaca (pansioni i skloništa), način osposobljavanja lica za brigu o životinjama, način vođenja registra pansiona i skloništa i način vođenja evidencije o pronađenim životinjama i njihovom zbrinjavanju ili usmrćivanju, propisan je Pravilnikom o uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje ("Sl. list CG", br. 28/15). Uprava vodi registar objekata za privremeni smještaj (pansioni i skloništa) i nadležna je za poslove utvrđivanja ispunjenosti veterinarsko-sanitarnih uslova koji se utvrđuju neposrednim pregledom objekata od strane komisije.

U skloništima moraju biti zaposlena lica osposobljena za brigu o životinjama u skladu sa propisima o zaštiti dobrobiti životinja. Pravilnikom o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje propisano je da se osposobljavanje lica za brigu o životinjama vrši na seminarima prema programu koji sadrži osnove iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, "pet sloboda" (Five freedoms), osnove iz fiziologije životinja, potrebe životinja za hranom i vodom, načina postupanja sa životinjama, osnove o načinu i sredstvima za prikupljanje, prevoz i postupanje tokom prevoza kao i uslove u pogledu prevoznih sredstava.

Sklonište za napuštene životinje treba da bude protočno i ne prelazi preko prethodno određenih kapaciteta kako bi se mogao osigurati visok standard za životinje koje se u njemu nalaze. Sklonište nije namijenjeno dugotrajnom boravku pasa i to je opravdano samo u izuzetnim situacijama. Kako postojeće sklonište ima ograničen kapacitet, to je potrebno razmotriti i druge mogućnosti rješavanja problema kontrole populacije pasa, u cilju smanjenja njihovog broja na ulicama. Odgovorno vlasništvo može imati jedan od najznačajnijih doprinosa u smanjenju broja napuštenih pasa i smanjenju učestalosti ugriza i pojavi zoonoza. Odgovorno držanje vlasničkih pasa je fundamentalna komponenta kontrole populacije pasa, koja treba da doprinese dugotrajnim i održivim rezultatima. U okviru odgovornog vlasništva, sterilizacija pasa je ključna mjera u smanjenju reprodukcije pasa, što bi značajno doprinijelo smanjenju broja napuštenih pasa na javnim površinama. U određenim situacijama, ako su psi bolesni, teško povrijeđeni ili imaju značajne probleme u ponašanju, kao što je agresivnost, onda eutanazija predstavlja krajnje rješenje.

Nosilac aktivnosti: Opština Rožaje, DOO "Komunalno Rožaje" - Sklonište za napuštene pse, NVO, iz donacija

Period realizacije: Kontinuirano

8.5. Obuka

Da bi se postigla efikasna kontrola populacije pasa na lokalnom nivou, neophodno je da se razradi sistem za kontrolu, uključujući sve tehničke i stručne kapacitete i znanje na svim nivoima uz mogućnost dodatne obuke za one koji već rade na kontroli populacije pasa.

Programi tehničke obuke svih aktera uključenih u sprovođenje programa za kontrolu populacije pasa moraju zadovoljiti standarde propisane zakonom i priznatim svjetskim standardima dobre prakse.

Obuke se sprovode za:

- zaposlene u skloništima i veterinarsko osoblje;
- hvatanje i prevoz pasa;
- upravljanje skloništima i smještaj pasa;
- procedure udomljavanja;
- socijalizaciju pasa, ponašanje u gradu, ponašanje prema drugim psima i ljudima;
- eutanaziju – kada i kako se izvodi;
- vođenje evidencije i redovnu analizu podataka.

Na lokalnom nivou obuka treba da bude usmjerena na rukovodioce komunalnih organizacija, zaposlene u lokalnoj upravi koji su odgovorni za sprovođenje programa kontrole populacije pasa i sve zaposlene u skloništima.

Nosilac aktivnosti: Uprava, Opština Rožaje, DOO "Komunalno Rožaje" - Sklonište za napuštene pse, NVO

Period realizacije: Kontinuirano

8.6. Edukacija i podizanje svijesti o odgovornom vlasništvu

OIE procjenom koja je vršena u periodu 2015-2018 u regionu zapadnog Balkana, identifikovano je da je najveći izvor pasa na ulicama posledica neodgovornog vlasništva. Kako bi se podstaklo rješavanje ovog problema, potrebno je podizanje svijesti kako odraslih tako i djece školskog uzrasta o odgovornom vlasništvu i obavezama koje imaju kao sadašnji i budući držaoci kućnih ljubimaca. Cilj je smanjenje broja napuštenih pasa i vlasničkih pasa bez nadzora.

Dugoročno, edukacija je jedan od najbitnijih elemenata sveobuhvatnog pristupa upravljanja populacijom pasa, jer je ljudsko ponašanje vrlo uticajan faktor u dinamici populacije pasa. Uopšte, edukacijom treba podsticati veću odgovornost držaoca pasa. Takođe, postoje specifične ključne poruke edukacije koje bi bilo bitno naglasiti tokom različitih edukativnih aktivnosti, na primjer: prevencija ugriza, odabir i briga o psima, što se očekuje od odgovornog vlasnika, upućivanje na značaj i mogućnost pristupa preventivnim tretmanima, znanje o normalnim i abnormalnim ponašanjima pasa.

Edukacija o ponašanju pasa, navikama i odnosu djece prema njima treba da sadrži informacije o:

- izboru odgovarajuće rase psa i osiguranju zdravlja i dobrobiti psa, što uključuje navikavanje psa na okolinu u kojoj se nalazi, socijalizaciju i obuku psa;

- identifikaciji i registraciji pasa i upisu u Registar kućnih ljubimaca koje vodi Uprava;
- sprječavanju bolesti, naročito bjesnila, ehinokoze i lajšmanioze redovnom vakcinacijom i tretiranjem protiv endo i ekto parazita;
- sredstvima namijenjenim kako bi se smanjila učestalost ugriza;
- sprječavanju negativnih uticaja izazvanih od strane pasa na životnu sredinu (fekalije, buka) i na druge životinje;
- kontroli razmnožavanja pasa putem kontrole reprodukcije i ograničavanju kretanja ženki u estrusu.

Edukaciju treba razvijati u koordinaciji sa lokalnim obrazovnim ustanovama i treba biti sprovedena od strane obučениh profesionalaca. Bitno je uključiti sve grupe vezane za oblasti dobrobiti životinja: veterinare, škole, nadležne institucije, medije. Poruke edukacije mogu biti prenesene na razne načine, uključujući formalne seminare i predavanja u školama, brošure dijeljene ciljanoj publici, podizanje svijesti stanovništva kroz štampu, panoe, radio i TV.

Informisanje javnosti putem edukacije i podizanja svijesti o odgovornom vlasništvu za ciljne grupe, dopriniće podizanju nivoa informisanosti građana o načinima i metodama kontrole populacije napuštenih pasa, o mogućnostima udomljavanja u saradnji sa nadležnim institucijama, o potrebi kontrole razmnožavanja, i ključno podizanju svijesti o odgovornom vlasništvu, što za posledicu ima smanjenje broja pasa lualica. Planirano je održavanje "Dana otvorenih vrata" u Azilu u saradnji sa lokalnim veterinarima u vezi udomljavanja pasa, čipovanja, vakcinacije, sterilizacije i izdavanja pasoša.

Nosilac aktivnosti: Opština Rožaje, DOO "Komunalno Rožaje" - Sklonište za napuštene pse, Ministarstvo prosvjete, Veterinarska služba, NVO, lokalni mediji i druge relevantne institucije

Period realizacije: Kontinuirano

8.7. Saradnja sa lovačkim udruženjima

U cilju podizanja svijesti o dobrobiti, obavezi identifikacije i kontroli populacije lovačkih pasa, lokalna uprava treba da ostvari saradnju sa lokalnim lovačkim udruženjima.

Uzajamna saradnja lovačkih udruženja sa lokalnom upravom, imaće značajan doprinos u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa, podizanju svijesti o odgovornom

vlasništvu, promovisanju obavezne identifikacije i registracije, kao i vakcinaciji protiv bjesnila i praćenju zdravstvenog stanja populacije lovačkih pasa.

Nosilac aktivnosti: Opština Rožaje, lovačka udruženja

Period realizacije: 2024-2029

8.8. Smanjenje učestalosti ugriza pasa

Najefikasnije sredstvo za smanjenje učestalosti ugriza pasa su edukacija sa ciljem podizanja svijesti i prenošenje odgovornosti na vlasnika psa, i primjena kaznenih odredbi propisanih zakonskom regulativom iz oblasti zaštite dobrobiti životinja. U vezi s tim uspostavljanje sistema identifikacije i registracije pasa značajno je za pronalaženje vlasnika psa.

Jedna od značajnih mjera zaštite od napada pasa je registracija opasnih pasa i razvijanje odgovornog vlasništva. Vlasnik koji drži opasnog psa treba da prođe obuku sa psom, uz provjeru stepena socijalizacije psa. Ako poslije provjere stepena socijalizacije, opasan pas ne postigne zadovoljavajući nivo socijalizacije, i ako i dalje predstavlja opasnost za druge ljude i životinje, takav pas se dalje ne drži i usmrćuje se na human način. Poslove obuke pasa mogu obavljati pravna ili fizička lica registrovana i upisana u evidenciju za tu djelatnost kod Kinološkog saveza Crne Gore, kao i lica registrovana i sertifikovana od strane priznate institucije za obuke pasa.

U narednom periodu planirano je praćenje broja ugriza pasa i tretmana postekspozicijske profilakse i primjena pojačanih kaznenih odredbi

Nosilac aktivnosti: Opština Rožaje, Dom zdravlja Rožaje, MUP, Komunalna policija, Služba za inspekcijske poslove

Period realizacije: Kontinuirano

8.9. Kontrola životne sredine

Kontrola životne sredine podrazumijeva niz koraka kako bi se napuštenim životinjama i psima lutalicama onemogućili izvori hrane (npr. na odlagališta smeća, na pristupima klanicama, postavljanje kontejnera za smeće na način da budu nedostupni životinjama koje lutaju itd.). Psi su motivisani da lutaju po javnim mjestima gdje imaju pristup resursima kao što je hrana. Kako bi se ograničilo lutanje, naročito u određenim područjima gdje se psi ne tolerišu (npr. u blizini škola, javnih parkova), pristup ovim

resursima mora biti ograničen. To bi se trebalo uraditi pažljivo i u skladu sa mjerama koje smanjuju populaciju pasa lutalica, kako bi se spriječilo izgladnjivanje pasa kada se uklone izvori hrane ili kada se prebacuju na drugu lokaciju da pronađu izvor hrane. Ovo se može postići na više načina: redovno uklanjanje smeća iz domova ili sa javnih mjesta, ograđivanje lokacija za prikupljanje i odlaganje smeća, kontrola nad uklanjanjem leševa i iznutrica, upotreba kanti koje sprečavaju hranjenje životinja (npr. kante sa teškim poklopcima) ili stavljanje kanti van dohvata životinja, edukacija ili sprovođenje mjera kako bi se spriječilo nekontrolisano bacanje smeća (slučajno hranjenje pasa) i da se zaustavi namjerno hranjenje pasa na određenim lokacijama.

Takođe, u narednom periodu planirano je vršiti dezinsekciju i deratizaciju na području oko Azila kako bi se smanjilo širenje prenosivih bolesti. U cilju zaštite životne sredine predlažemo postavljanje kanti za odlaganje psećeg otpada.

Nosilac aktivnosti: Opština Rožaje, DOO "Komunalno Rožaje"

Rok realizacije: Kontinuirano

IX MONITORING I EVALUACIJA PROGRAMA

Kontinuirano sprovođenje monitoringa i evaluacije je od velikog značaja kako bi se procijenila uspješnost Programa i planirale dalje aktivnosti.

Praćenje i ocjenjivanje Programa važno je zbog:

- procjene stanja kako bi se pokazalo u kojoj mjeri Program ostvaruje svoje ciljeve;
- prepoznavanje problema i poboljšanja sprovođenja uspješnih mjera djelovanja;
- poređenja uspješnosti metoda koje se koriste na različitim lokacijama i u različitim situacijama, pod pretpostavkom da su metode standardizovane;
- redovnog usklađivanja/ažuriranja Programa.

Opšti indikatori koje treba pratiti su:

- veličina populacije pasa, rasprostranjenost i gustina;
- zdravlje i dobrobit pasa u ciljnoj populaciji (fizičko stanje, stanje kože, povrede ili šepavost);
- ukoliko se primjeni program CNR pse koji su njime obuhvaćeni;
- učestalost zoonoza kod životinja i ljudi;
- broj ugriza pasa;
- broj uhvaćenih i udomljenih pasa;
- stav i ponašanje zajednice prema psima i odgovornost vlasnika.

Za potrebe monitoringa i evaulacije postoje mnogi izvori informacija koji se mogu koristiti, uključujući:

- povratne informacije iz lokalne zajednice (sastanci, upitnici ili ankete itd.);
- dokumenta i mišljenja relevantnih stručnjaka (veterinara, ljekara i institucija koje sprovode zakone);
- mjerenja i procjene broja i kondicije pasa (direktna posmatranja i procjena broja i gustine populacije).

O rezultatima sprovođenja Programa lokalne uprave izvještavaju Upravu i Savjet za zaštitu životinja, najkasnije do 30.aprila tekuće, za prethodnu godinu.

Uprava izvještava Vladu Crne Gore jednom godišnje o relizaciji plana, najkasnije do 30. juna tekuće, za prethodnu godinu.

X LITERATURA

- 1) Zakon o zaštiti dobrobiti životinja ("Sl. list CG", br. 14/08, 47/15)
- 2) Zakon o veterinarstvu („Sl. list CG”, br. 30/12, 48/15, 57/15, 52/16, 43/18)
- 3) Zakon o komunalnim djelatnostima („Sl. list CG“, br. 55/16, 74/16, 02/18 i 66/19, 140/22)
- 4) Zakon o identifikaciji i registraciji životinja („Sl. list RCG”, br. 48/07, „Sl. list CG”, br. 73/10, 40/11, 48/15)
- 5) Pravilnik o načinu identifikacije pasa i mačaka („Sl. list CG”, br. 60/18)
- 6) Pravilnik o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce („Sl. list CG” br. 53/15, 28/17)
- 7) Pravilnik o uslovima za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca („Sl. list CG", br. 42/16)
- 8) Pravilnik o načinu držanja opasnih pasa ("Sl. list CG”, br. 31/17)
- 9) Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje („Sl. list Cme Gore", br. 28/15)
- 10) Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bjesnila kod životinja („Sl. list CG", br. 53/11)
- 11) Odluka o osnivanju skloništa za smještaj i zaštitu napuštenih i izgubljenih pasa i ostalih životinja („Sl list CG” 14/15)
- 12) Odluku o uslovima i načinu držanja kućnih ljubimaca, načinu postupanja sa napuštenim i izgubljenim kućnim ljubimcima i načinu zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja („Sl list CG” br. 19/19)
- 13) Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori

XI AKCIONI PLAN

Operativni cilj: uspostavljanje održivog sistema za kontrolu populacije pasa u Opštini Rožaje radi poboljšanja zdravlja i dobrobiti vlasničkih pasa i pasa lotalica, a u konačnom, zaštite zdravlja životinja i ljudi			
Aktivnosti i mjere		Nosilac aktivnosti	Period realizacije
1.USVAJANJE LOKALNOG PROGRAMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA			
1.1	Usvajanje lokalnog programa	Lokalna uprava	II kvartal 2024
1.2	Implementacija usvojenog programa	Lokalna uprava, DOO Komunalno Rožaje, veterinarske ambulante, NVO	2024 - 2029
2. IDENTIFIKACIJA I REGISTRACIJA PASA			
2.1	Izvršiti identifikaciju, registraciju i vakcinaciju svih preostalih pasa na teritoriji opštine Rožaje	Lokalna uprava, DOO Komunalno Rožaje, Sklonište, NVO	2024 - 2029
2.2	Brojanje uličnih (bezdomnih) pasa	Lokalna uprava, DOO Komunalno Rožaje, veterinarske ambulante, Sklonište, NVO	Kontinuirano
2.3	Kontrola sprovođenja identifikacije i registracije pasa	Komunalna policija, Služba za inspeksijske poslove, Veterinarska inspekcija	Kontinuirano
3. KONTROLA RAZMNOŽAVANJA PASA			
3.1	Sterilizacija/kastracija vlasničkih pasa	Vlasnici pasa, Lokalna uprava, Veterinarske ambulante	Kontinuirano
3.2	Sterilizacija/kastracija pasa lotalica	Lokalna uprava, DOO Komunalno Rožaje, Sklonište, NVO	Kontinuirano

4. UNAPRJEĐENJE USLOVA U SKLONIŠTU ZA NAPUŠTENE PSE			
4.1	Unaprjeđenje uslova u skloništu za napuštene pse	Lokalna uprava, DOO Komunalno Rožaje, Veterinarske ambulante, Sklonište, NVO	2024-2029
4.2	Uspostaviti i redovno ažurirati elektronsku bazu podataka u Azilu u koju će se unositi svi podaci o pristiglim psima	DOO Komunalno Rožaje, Sklonište	2024 - 2029
5. OBUKA			
5.1	Sprovoditi obuku za radnike zaposlene u skloništu (hvatanje i prevoz pasa, smještaj pasa, upravljanje skloništem, vođenje evidencije i analiza podataka)	Lokalna uprava, DOO "Komunalno Rožaje" Sklonište, NVO	Kontinuirano
5.2	Sprovesti obuku za brojanje uličnih pasa, hvatanje i identifikaciju pasa (upotreba čitača)	Lokalna uprava, Komunalna policija, Služba za inspekcijske poslove DOO "Komunalno Rožaje" Sklonište	2024 - Kontinuirano
6. EDUKACIJA I PODIZANJE SVIJEŠTI O ODGOVORNOM VLASNIŠTVU			
6.1	Informisanje javnosti putem medija, mjesnih zajednica itd. o odgovornom vlasništvu, identifikaciji i registraciji, obaveznoj vakcinaciji, pojavi zoonoza, liječenju pasa, komunalnoj higijeni itd.	Lokalna uprava, DOO "Komunalno Rožaje", Sklonište, Ministarstvo prosvjete - predškolske i školske ustanove, Veterinarska služba, NVO, lokalni mediji	Kontinuirano
6.2	Kampanja za promociju udomljavanja pasa i odgovornog držanja pasa	Lokalna uprava, DOO "Komunalno Rožaje", Sklonište, NVO	Kontinuirano

7. SARADNJA SA LOVAČKIM UDRUŽENJIMA			
7.1	Saradnja sa lovačkim udruženjima u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa (sastanci, promovisanje obavezne identifikacije, registracije i vakcinacije protiv bjesnila lovačkih pasa)	Lokalna uprava, lovačka udruženja	Kontinuirano
8. SMANJENJE UČESTALOSTI UGRIZA PASA			
8.1	Praćenje broja ugriza pasa i tretmana postekspozicijske profilakse, primjena pojačanih kaznenih odredbi	Lokalna uprava, Dom zdravlja Rožaje, MUP, Komunalna policija, Služba za inspekcijske poslove	Kontinuirano
9. KONTROLA ŽIVOTNE SREDINE			
9.1	Kontrola životne sredine: upravljanje otpadom - onemogućavanje pristupa ili uklanjanje izvora hrane napuštenim životinjama i psima lutalicama, napr. na odlagalištima smeća i na pristupima klanicama, postavljanje kanti za otpad sa poklopcima	DOO "Komunalno Rožaje"	Kontinuirano
9.2	Vršiti dezinsekciju i deratizaciju na području oko Azila kako bi se smanjilo širenje prenosivih bolesti	Lokalna uprava	Kontinuirano